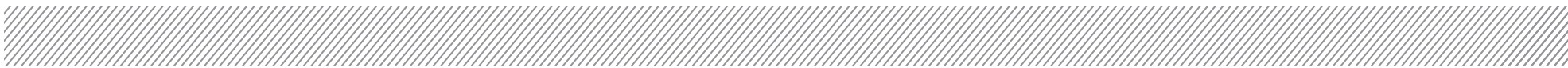

"ליל הסדר של עמ ישראל"

בזמן שאתם מכינים את משלוחי המנות, תהילה פרידמן וחוי ארנפלד נמצאות כבר עמוק בתוך ארגון ליל הסדר, כולל רישום למלון, בדיקת כשרויות וסידור שולחנות, אבל לא כמו שחשבתם ■ השתיים, שהקימו ומנהלות בהתנדבות את ארגון 'הכיסא הריק', מקיימות זו השנה ה-13 ליל סדר לעשרות משפחות ששכלו את יקיריהן באירועי טרור ■ איך אפשר לשמוח בשולחן סדר רווי שכול? "אנחנו מובילות אירוע של שמחה בלי לטאטא את הכאב מתחת לשטיח"

רבקי גולדפינגר /// צילום: אמוני זוסמן

"ההסבה
המשותפת היא
התשובה לאויבים
שלנו". חוי ארנפלד
(משמאל) ונהילה
פרידמן

"ליל הסדר של עם ישראל"

לפני כחודש לקחה חוי ארנפלד את רשימת המשפחות נפגעות הטרור של השנה האחרונה כדי להזמין לחוג ליל סדר משותף. ראשונה ברשימה הייתה רותי חסנו, אלמנתו של אברהם חסנו הי"ד, שנרצח בפיגוע דריסה בצומת אל-פואר סמוך לחברון לפני מספר חודשים. "הזמנתי אותה לחגוג יחד עם עוד משפחות את ליל הסדר. רותי התחילה לבכות מהתרגשות. היא אמרה לי 'אני לא מאמינה. רק היום צרחתי ובכייתי לבעלי איך הוא עזב אותנו ככה ומה נעשה לבד בליל הסדר?'. היא הייתה נסערת, לא הצליחה להירגע ולא הפסיקה להתפעל איך הקב"ה שלח אותי אליה בדיוק עכשיו. האמת, בכיתי יחד איתה. דיברנו מלב אל לב. היא תיארה את הקושי ואת החלל הגדול שנפער בחיים שלה אחרי שבעלה נרצח. אני הסברתי לה את הרציונל שעומד מאחורי עריכת ליל סדר למשפחות שחוו אובדן של אדם יקר. בסוף השיחה סיכמנו שהיא והמשפחה שלה יחגגו איתנו את ליל הסדר".

"זה אושוויץ, הם נשרפים"

כבר 13 שנה מתקיים מיזם 'הכיסא הריק' - עריכת לילות סדר למשפחות שכולות. מאחורי המיזם עומדות שתי נשים צעירות: חוי ארנפלד (36) ותהילה פרידמן (40), שהחליטו ברגישות רבה לקחת בהתנדבות את המיזם על כתפיהן. השתיים מקדישות את זמןן ומרצן במשך חודשים ארוכים למען מי שחוו אובדן ומתמודדים עם צער וכאב יומיומיים. עד כה לקחו חלק במיזם כ-3,000 בני אדם, שנהנו מליל סדר מעצים ומחזק בצוותא.

ראשיתו של המיזם לפני שנים רבות, בחודש תמוז תשמ"ט. תהילה פרידמן, אז נערה בת 13, הייתה עסוקה בארגון קייטנה לילדים בשכונת קריית יערים. תוך כדי סיור בוואדי בפאתי השכונה, שמעה לפתע קול נפץ גדול מעברו השני של הכביש הראשי.

"חשבנו שזו תאונת דרכים או משהו", היא משחזרת. "ראינו מעבר לכביש ענן גדול של עשן. בינתיים שמתי לב לבחורי ישיבה ואנשים מהשכונה שרצים לכיוון הכביש הראשי. הצטרפתי עם כולם לריצה למטה. אנשים צעקו אחד אל השני שמדובר כנראה בתאונת דרכים קשה. ככל שהתקרבו למקום הצעקות הלכו וגברו. האוטובוס בער. שמעתי שאנשים נשרפים שם חיים. באותה שנייה קפאתי, פשוט נדבקתי למקום. לא הייתי מסוגלת לזוז. במשך שעות עמדתי שם, לא חוצה את הכביש אל האוטובוס הבוער אבל ממשיכה להסתכל על מה שקורה מסביבי". המומה עמדה במקומה, סופגת לתוכה את המראות הקשים. "זה היה נורא", אומרת פרידמן בקול רועד למרות השנים שחלפו מאז. "את הריח שנישא

באוויר לא אשכח לעולם. זה היה ריח כזה של גופות ושל בשר חרוך".

אט אט התבררו ממדי הזוועה. מחבל שעלה על קו האוטובוס 405 מתל אביב לירושלים הסיט בחוזקה את ההגה, תוך כדי מאבק עם הנהג, לכיוון הוואדי. האוטובוס הידרדר לתהום. באירוע הקטלני נהרגו 16 בני אדם ועשרות נפצעו בדרגות פציעה שונות. כוחות החילוץ שהגיעו למקום התקשו בפעילותם בשל תנאי השטח, ונאלצו לשאת חלק מהפצועים עשרות מטרים במעלה המדרון אל הכביש הראשי. "עמדתי שם וראיתי איך מעלים את הגופות, גופה אחר גופה, ומניחים אותן על הכביש. גם הפצועים פונו מהשטח לנגד עיניי. ראיתי דברים שילדה בגילי לא צריכה לראות".

למה לא הלכת משם?

"לא יודעת. אין לי תשובה לזה. שנים שאלתי את עצמי למה לא זזתי מהזוועה הזאת ולא מצאתי הסבר. בעיקר זכורה לי המצוקה התהומית של האנשים מסביבי. התחושה הזאת הלכה איתי עוד הרבה שנים אחר כך. גם המחשבה שאולי יכולתי לעשות משהו ולא עשיתי הדהדה בי. האירוע הזה הותיר בי חותם מאוד עמוק", היא נאנחת. למשך שעות ארוכות נסגר הכביש, וכשהסתיים לבסוף תהליך פינוי גופות ההרוגים וחילוץ הפצועים, שבה אף היא סוף סוף לביתה. "כאילו לא מספיק מה שראיתי, מתברר שאחת השכנות שלי שהייתה ניצולת שואה עמדה בחלון וצעקה בלי הפסקה 'זה אושוויץ. הם נשרפים, הם נשרפים'. כנראה שהמראות של האוטובוס הבוער החזירו אותה אחורה". ככל שחלפו הימים נרגעה פרידמן ממראות היום מטלטל ההוא, אך עוד שנים ממושכות אחר כך נאלצה להתמודד עם הזיכרונות הקשים שלא הרפו.

בגיל 19 נישאה לבחור ישיבה אמריקני בשם יצחק פרידמן, שבא ללימודים בישיבה בארץ. לפרנסתם פתחו עסק לאפיית עוגות מיוחדות שהוקדשו על ידי תושבים מהעולם לתושבים בארץ. "זו הייתה תקופה בלי ווטסאפ ופייסבוק. האינטרנט היה בחיתוליו והעסק שלנו חיבר בין אנשים מחוץ לארץ לאנשים בישראל. הם הקדישו עוגות וחבילות שי מיוחדות שאנחנו הכנו, לאנשים שגרים בישראל או לחבר'ה מחוץ לארץ ששוהים באותו זמן בארץ. העסק הלך והתפתח. הייתה לנו מאפייה והעסקנו 25 בני אדם. כנראה ענינו על צורך שהיה קיים. היו לנו אלפי לקוחות מכל העולם".

עוגות מיהודי העולם לפצועים

האינתיפאדה השנייה פרצה. פיגוע רדף פיגוע ופרידמן, שכבר הייתה אמא לילדים קטנים, חשה שטראומת הילדות צפה מחדש. "כמעט כל יום היה פיגוע. אוטובוסים התפוצצו ברחובות. הרגשתי שזה משפיע עליי ברמה נפשית קשה. אני זוכרת המון בכי, המון צער על כל פיגוע ועל כל הרוג. הייתי מאוד עסוקה במה שקורה במדינה, מאזינה לרדיו באינטנסיביות. הייתי כמו בפוסט טראומה".

באחד הימים שוחחה עם בעלה בנוגע למצב ואמרה שאינה מסוגלת להמשיך בחייה כאילו אין פיגועים. "אמרתי לו שאני חייבת לעשות משהו למען הפצועים ששוכבים בבתי החולים. לא יכולה לשבת בחיבוק ידיים. בעלי הציע לשלוח לאלפי הלקוחות שלנו מהעולם אופציה להעברת מסר של אהבה לנפגעי הטרור. עוצמת

"השאלה שמדהדת היא איך מצליחים למלא את הכיסא הריק". ארנפלד ופרידמן

תהילה פרידמן: הגיעו אנשים שבורים ורצוצים עם עיניים אדומות מבכי. בתחילת הסדר אני נעמדת במרכז החדר ומברכת את האנשים: בואו נחזק אחד את השני. בתאום קם אדם שהבן שלו נהרג רק כמה חודשים קודם בג'ין, וסוחף את כולם למעגל של שירת "עם ישראל חי". זה היה ליל סדר בלתי נשכח

חוי ארנפלד: הרבה פעמים יש ציפיות חברתיות ממשפחות שכולות. "עכשיו ליל הסדר, אז אנחנו מצפים שתפסיקו להיות עצובים ותחייכו". אבל מה לעשות והאלמנה לא שמחה? אנחנו אומרים לאנשים: אתם באים איך שאתם ולוקחים מה שאתם מסוגלים

התגובות מהעולם הפתיעה אפילו אותי. קיבלנו אלפי תגובות של יהודים וגם של לא יהודים, שרצו לחבק ולחזק את העם היושב בציון. מכל העולם הגיעו הברכות: מהפיליפינים, משבדיה, מאנגליה, מארצות הברית ומאיפה לא".

בעקבות ההיענות הרבה מאנשים ברחבי העולם, ריכזה פרידמן רבים ממכתבי התמיכה לחוברת שחולקה לפצועים בבתי החולים. "אפינו מאפינס וארזנו יפה עם החוברת, ועשרות מתנדבות עברו במחלקות בבתי החולים וחילקו לפצועים". פרידמן הוסיפה בכתב ידה מדבקה שבה פנתה למשפחות הפצועים והציעה עזרה לכל דורש. הבקשות לא איחרו לבוא. "חזרו אליי בערך מאה אנשים עם כל מיני בקשות לעזרה. התחיל להגיע אליי מבול של בקשות".

אילו סוגי בקשות?

"מכל הסוגים. אישה מבת ים, אמא לארבעה, שנפצעה בפיגוע וקטעו לה את כף הרגל, סיפרה שהיא לא יכולה להשתחרר מבית החולים כי הבית לא ערוך לכך וביקשה שנדאג שינגישו לה את הבית. חיילים ביקשו מחשבים ניידים. משפחה שהאמא פצועה ומאושפזת ביקשה עזרה עם הטיפול בילדים. צרות בלי סוף, ואני אומרת לעצמי 'או קיי, מה עכשיו? מה אני עושה? איך אני עוזרת להם?'. יחד איתי נרתמו לסייע העובדים בחברה שלנו. התחלנו להתקשר לאנשי מקצוע בבקשה שיעזרו בהתנדבות. פנינו לחברות וביקשנו שיתרמו. הקמנו מערך התנדבות כדי למלא את הבקשות של האנשים, ועם ישראל נענה בצורה מדהימה. יש כל כך הרבה אנשים טובים בעם ישראל".

יחד עם המסרים החמים שהגיעו מהלקוחות בעולם, קיבלה פרידמן גם תרומות גדולות למען נפגעי הטרור בישראל. "הייתה היענות מצד יהודי העולם, שהבינו מה קורה בארץ ונרתמו לעזור. אני זוכרת מקרה שהגיעה קבוצה של תורמים מלוס אנג'לס שתרמו 50,000 דולר. הפגשנו אותם עם האנשים והסיפורים הקשים והם תרמו ביד רחבה. נשאבתי כל כולי לתוך העשייה הזאת. הפכתי להיות מאוד מעורבת בטיפול במשפחות נפגעי הטרור, אבל בלי שום ארגון או גוף מסודר". יחד עם בעלה יצחק החליטה להקים ארגון מסודר, ובשנת 2003 ייסדו עמותה בשם "ידידי נאווה". "העמותה נקראה על שם סבתא שלי נאווה שאן, ניצולת שואה שהייתה שחקנית במחנה טרוינשטט. אחרי השואה היא עלתה לארץ והייתה ממקימי התיאטרון בחיפה. אישה עוצמתית, שלמרות החורבן שחוותה התעסקה כל חייה בבנייה ובתקומה".

41 אלף דולר מהשמיים

בשלב הבא החליטה תהילה כי עליה להתמקד בסיוע ספציפי למשפחות. "הרגשתי שאנחנו צריכים לבחור נישא מסוימת לסיוע ולא להתפזר". היא נפגשה עם דב קלמנוביץ', הפצוע הראשון של האינתיפאדה הראשונה. "הוא שיתף אותי במה שהוא והמשפחה שלו עברו מאז הפציעה ובפעילות שלו עם נפגעי טרור. הוא הדגיש שחג הפסח ובמיוחד ליל הסדר הוא אירוע לא פשוט בכלל למשפחות שכולות, ורבים מתקשים לעבור אותו. יצאתי מהפגישה איתו וחשבתי לעצמי איך אני מעבירה את מה שהוא אמר לפסים מעשיים".

בלי תקציב ובלי הכשרה מיוחדת, פרידמן החליטה לקפוץ למים. "החלטתי לארגן ליל סדר לאותן משפחות שכולות. לא היה לי מושג איך לגשת לזה בכלל, אבל הבנתי את חשיבות העניין". אחד האירועים שדחפו את תהילה להתמקד דווקא בליל הסדר, היה הפגיעה במלון פארק בנתניה. מחבל מתאבד חדר לחדר האוכל של המלון וגרם למותם של עשרות בני אדם

ולפציעתם של יותר ממאה איש. מאותו לילה טרגי נולדה היוזמה לערוך סעודת ליל סדר משותפת למשפחות שכולות, "מתוך אמונה שההסבה המשותפת היא התשובה לאויבים שלנו". שנתיים לאחר הפגיעה במלון פארק ירד הרעיון לשלב המעשה, והחלה המסורת של עריכת ליל סדר משותף לנפגעי טרור. ליל הסדר נערך בבית מלון, ובמהלך האירוח מתקיימות פעילויות מגוונות המועברות על ידי אנשי מקצוע.

את ליל הסדר הראשון שערכה, פרידמן לא תשכח לעולם. "היינו 120 איש במלון עץ הזית בירושלים. הייתי עם בטן הריונית של ילד רביעי. הגיעו אנשים שבורים ורצוצים עם עיניים אדומות מבכי. בתחילת הסדר אני נעמדת במרכז החדר ומברכת את האנשים: בואו נחזק אחד את השני. פתאום קם אדם שהבן שלו נהרג רק כמה חודשים קודם בג'נין, וסוחף את כולם למעגל של שירת 'עם ישראל חי'. זה היה ליל סדר בלתי נשכח. מבחינתי זה היה אירוע מכונן. קלטתי את העוצמה שיש כאן. הבנתי שכל עוד אנחנו במציאות של טרור - ליל הסדר הזה חייב להתקיים". מאז הסדר הראשון נערכו 13 סדרים. "היו גם סדרים של מאות בני אדם".

מדובר בהוצאות אסטרונומיות, מי מממן את המיזם הזה?
 "זה בהחלט הון עתק. אנחנו מתנהלות בארגון מהיד לפה, ממש ככה", מסבירה פרידמן. "אנחנו עובדות בהתנדבות מלאה ותלויות כל שנה מחדש בתרומות של אנשים טובים. יש לי סיפורים מדהימים של השגחה פרטית, הקב"ה שומר עלינו. באחת השנים חתמתי על אירוח במלון והסכום לתשלום יצא 41,000 דולר. סגרנו את מספר החדרים וקבענו כמה פעימות לתשלום. שבועיים לפני התשלום הראשון הקופה הייתה ריקה. לא היה לי מושג קלוש מאיפה אני משיגה את הכסף. בעלי שאל אותי בדאגה: איך את מתכוונת לשלם? ענית לו שאני לא עושה את זה בשבילי, הכול זה לשם שמיים, בשביל הקב"ה - אז הוא ידאג לנו. באותו יום קיבלתי פקס: 'בקשר לתרומה גדולה לארגונכם, נא ליצור קשר עם הרב מרדכי פירון, רבה של שוויץ'. פניתי אליו וסיפרתי לו על המיזם. בלי

שנקבתי בסכום המדויק שאני צריכה, הוא העביר לי צ'ק על סך 41,000 דולר, צ'ק ירושה מאישה תושבת ציריך שהחליטה להקדיש את כספה לקורבנות של אירועים אנטישמיים. המקרה המדהים הזה חיזק אותי להרבה שנים".

ובכל זאת, לא בכל שנה את מקבלת צ'ק בסדר גודל כזה.
 "נכון. כל שנה אנחנו מתחילות באפס בחשבון ועם המון כאבי בטן", מודה פרידמן. "אני אשקר אם אומר שזה לא מלחיץ אותי כל שנה מחדש. זו אחריות כבדה ואפילו יש לי מיגרנות לפעמים מהמתח, אבל ברוך ה' לא הייתה שנה שלא כיסינו בסוף את הסדר. השגחה פרטית והמון אנשים עם לב טוב", היא מציינת.

ההרשמה לליל הסדר הקרב ובא נסגרה במהירות שיא בעקבות אירועי הטרור הרבים שהיו בשנה האחרונה. לגבי מימונו עדיין לא נמצא התורם, אך ארנפלד משתפת ביוזמה חדשה להשגת התקציב לשנה הנוכחית: "אומרים שמצוקה מולידה את הרעיונות הכי טובים. אז לפני כמה חודשים, באחד הימים המתסכלים שמישהו הבטיח לתרום סכום כסף ובסוף ירד מזה, החלטנו לפנות להדסטארט - האתר למימון המונים. הרי בעם ישראל יש הרבה אנשים טובים עם לב חם שרק רוצים לעזור ולא יודעים איך, אז אנחנו מושיטים להם צינור לתת יד. לילות הסדר שאנחנו עורכים הם לא אירועים פרטיים, זה אירוע של עם ישראל. מדובר ביתומים ובאלמנות שלנו, ובעיניי זו אמירה גם למשפחות השכולות שאנשים לא שוכחים אותן". פרידמן מהנהנת בראשה ואומרת: "המשימה שלנו כעם היא לחבק אותם".

נסחפים עם צחוק הילדים

יושבים באולם אחד הרבה אנשים בשלב כל כך קשה בחייהם, איך אפשר בכלל לשמוח?

"בליל הסדר שאחרי אסון הכרמל העברנו את החג יחד עם

(המשך בעמ' 29)

הכסף שלכם בו ביום שלהם אחד לאחד

לא משנה מה משמח אתכם ואיך אתם חוגגים את ימי הפורים, למתנות לאבינונים שלכם יש כתובת אחת - 'אחד לאחד'! קרן ללא מטרת רווח אשר מבטיחה לכם שכל תרומתכם מועברת ישירות למשפחה. הדרך הקצרה והבטוחה לקיים מצווה בהידור בו ביום.

100%
תרומה
למשפחה!

אחד לאחד

36 ש"ח
ואתה יוצא ידי
חובת המצווה

להצטרפות ותרומות:
WWW.1L1.ORG.IL
1700-70-70-99

קרן אחד לאחד הקרן המרכזית של הציונות הדתית

"ליל הסדר של עם ישראל"

(המשך מעמ' 21)

משפחות שכולות מהאסון. זו הייתה שנה מאוד קשה, מספרת פרידמן. "איך הופכים אירוע כזה לשמח? רק מתוך הבנה שצריך לאפשר את העצב לצד השמחה. בסיטואציה הזאת צריך להיות עם המון תבונה רגשית, לאפשר ולתת מקום למנעד הרגשות. קודם כול, מותר לבכות. דווקא בגלל שאנחנו מאפשרים את הבכי ומובילים אירוע של שמחה, כל אחד יכול להתחבר בשלב

שלו למה שנכון לו. כשעושים סדר בלי לטאטא את הכאב מתחת לשטיח, עם נוכחות לחסר, אנשים יכולים להרפות, להירגע ולהיות הם".

ארנפלד מבקשת להוסיף כי "הרבה פעמים יש ציפיות חברתיות ממשפחות שכולות. 'עכשיו ליל הסדר, אז אנחנו מצפים שתפסיקו להיות עצובים ותחייכו'. אבל מה לעשות והאלמנה לא שמחה? אנחנו אומרים לאנשים: אתם באים איך שאתם ולוקחים מה שאתם מסוגלים. פיגוע טרור ואובדן פתאומי של בן משפחה זו רעידת אדמה שמשנה למשפחה את החיים. בתוך זה אנחנו משתדלים להושיט להם יד מחבקת ומכילה".

ארנפלד מדגישה כי למרות שזוהי התכנסות של אנשים שחוו צער ויגון, הדגש הוא על אווירת חג שמחה ואופטימית ככל האפשר. "אנחנו משלבים שירה ושמים דגש על הילדים. הילדים שמחים וצוחקים וזה סוחף את כולם".

בצוות המארגנים מתנדבים כבר שנים בני הזוג צביקה ודקלה זר מתיאטרון גלעד, שנוסד לזכר האב גלעד הי"ד. "דקלה היא מטפלת בדומה שמעבירה סדנאות למשפחות, ויחד הם מעבירים

פעילויות לילדים ולמבוגרים עם הרבה הומור ומקצועיות", אומרת ארנפלד בהערכה. גם הרב יוסף צבי רימון מלווה את התוכנית מזה עשור. "הרב רימון הוא המלווה הרוחני של לילות הסדר שלנו, מצטרף אלינו רוב השנים ועורך את הסדר בעצמו. יש משפחות שנשארות איתו בקשר גם אחרי ליל הסדר. הוא מלא באהבת ישראל ואיש תורני משכמו ומעלה", מציינת פרידמן.

שלא תטעו, לא מדובר בעיסוקן היחיד של ארנפלד ופרידמן. שתיהן עובדות במשרה מלאה בעבודות ניהול. ארנפלד הקימה עסק לקידום השכלה אקדמית לנשים חרדיות, ופרידמן מנהלת את ארגון תעסוקתי ואת התוכנית לסיוע בתעסוקה למגזר הכללי ביד שרה בירושלים. הירתמותן למיזם ליל הסדר היא מעבר לעיסוקן השוטף ודורשת מהן שעות רבות. "כבר מחנוכה אנחנו עסוקות בזה", אומרת ארנפלד. "זהו פרויקט ששואב מאיתנו המון זמן ואנרגיות. צריך לגייס כספים, לערוך רישום, לבדוק כשרויות, לדאוג לתכנים, לסדר שולחנות ולרדת עד לפרטים הכי קטנים. כשתהילה ואני רואות סופגניות בחנויות, אנחנו כבר מתחילות לחשוב על פסח", היא מחייכת.

מדובר באירוע שהוא בסופו של דבר נקודתי. מה המטרה העיקרית שלכן בקיום המיזם?

"המטרה היא להעניק למשפחות את התמיכה בשנים הראשונות, ולהחזיר אותן הביתה אחרי החג עם כוחות מחודשים להמשיך קדימה. אנחנו מאמינות שהתמיכה הזאת חשובה במיוחד בתקופת החגים, כשהכול צף והחסר כל כך מוחשי. לחלוק את חג הפסח באווירה תומכת ומבינה, מאפשר להם לעבור את החג בצורה טובה. המשפחות מתארות את זה כדלק לכל השנה. עצם הישיבה המשותפת מחזקת. הם יושבים בקבוצת השווים, יש אחוות השכול, יש הבנה הדדית, כי בעצם כולם בסיפור הזה". ישנן משפחות שכולות שמעצימות את הסובבים אותן. "שרה, האלמנה של רועי קליין הי"ד, הייתה איתנו ועצם הנוכחות שלה חיזקה. גם בת גלים שער קמה לדבר ונתנה הרבה כוח ואנרגיות חיוביות לאפשרות לקום מהאבל".

מה בנוגע לילדים הפרטיים שלכן, שנתקלים באנשים שנמצאים

בשעתם הקשה? אתן לא חוששות שזה יפגע בהם? "בדיוק להפך. הם מרגישים חלק ממפעל החסד הזה וזה מעצים אותם ומפתח אצלם רגישות לכאב של הזולת", אומרת פרידמן. "הילדים שלנו גדלו לתוך זה. נכון, הם נחשפים לסיפורים קשים, אבל תמיד האמנתי שמעשייה טובה יוצאים דברים טובים. אני זוכרת פעם שדיברתי עם בעלי על הקושי בגיוס כספים לפרויקט, ותוך כדי שאנחנו מדברים ניגשו אלינו הילדים הקטנים והושיטו את קופות החיסכון שלהם, 'אל תדאגי אמא, זה בשביל ליל הסדר'. זה היה מרגש. גם לבעלים שלנו מגיע צל"ש, כי במהלך החג הם מטפלים לבד בילדים שלנו כשאנחנו עסוקות בטיפול במשפחות".

למה החלטתן להעניק למיזם את השם הכל כך כואב 'הכיסא הריק'?

"כי זו החוויה", מסבירה ארנפלד. "בליל הסדר כמעט אין משפחה יהודית שלא מתכנסת יחד לחגוג סביב שולחן הסדר, ואצל המשפחות השכולות הטריה הישיבה מול הכיסא המיותר הופכת לכמעט בלתי אפשרית. דווקא הישיבה המשותפת הזאת יוצרת מעין קבוצה שלצלד האווירה החגיגית, אפשר לשתף בה גם בזיכרונות ובגעגוע ולקבל תמיכה והבנה מאלו שחולקים מציאות דומה. המשמעות של הכיסא הריק נוכחת בחיים שלהם. העובדה שהם יושבים סביב שולחן חג ויש כיסא שמישהו היה אמור לשבת בו ועכשיו הוא ריק - מאוד מורגשת".

פרידמן מוסיפה כי "השאלה שמהדהדת היא איך מצליחים למלא את הכיסא הריק. איך במצב הלא פשוט הזה אפשר להרים את הראש מעל המים ולהצליח לשמוח עם יתר בני המשפחה. צריך להבין שזו לא עוד משפחה שיוצאת לחופשת חג פסח בבית מלון. זה אירוח מסוג אחר, הרבה יותר מורכב. אלו משפחות שבאות מפורקות, חוששות מהחג הזה. הייתה לנו אישה שהבן שלה נרצח בפיגוע, והיא באופן קבוע מעוצמת הכאב הייתה מתעלפת בקידוש. יש מצבים קשים של התמודדות עם השכול, אבל אנחנו נותנות חיבוק ומקשיבות. כן, יש רגעים שאנחנו גם נשברות ובוכות יחד עם המשפחות. בעשייה שלנו בחרנו להיות קרובות לעצב, ומצד שני אנחנו מקוות להעניק לאותן משפחות כוחות להתקדם ולשקם את החיים שלהן. המפגש עם המשפחות נותן לנו המון פרופורציות בחיים. מבחינתי, כל אחד ואחת מהם הוא ספר מוסר מהלך". ■

rivki@besheva.co.il

צבא סדרה בהמשכים / צביקה

